

AFİFE FİKRET'E GÖRE FEMİNİZM

Arş.Gör.İhsan Sabri BALKAYA*

Feminizm, sosyolojik olarak toplumun bütün alanlarında kadınla erkeğin eşit olduğunu savunan bir fikir hareketidir¹.

Feminizm, felsefi bir fikir hareketi olarak ilk defa batıda Fransız ihtilali sırasında ortaya çıkmıştır. XVIII.yüzyıl filozof ve edebiyatçıları tarafından hazırlanan feminizm hareketi 1791 yılında Olmpe de Gouones'in ünlü "Declaration does Droits de la famme et de la Citoyenne" (Kadının ve Kadın Yurttaşların Hakları Bildirisi) adlı eserini yazmasıyla devrimci yazar ve edebiyatçıların konularının temel hedefi oluşturdu. Fransa'da başlayan bu hareket kademe kademe diğer Avrupa devletlerine de sıçradı.

Bizde ise bilhassa II.Meşrutiyetten (1908) sonra, bir kısmının Fransız kültürünün etkisinde kalan Türk aydın ve fikir adamları tarafından, kadının ve ailenin toplum hayatındaki gerçek yerini alması gerektiği fikri savunulmaya başlamıştır.

İlk zamanlar pek fazla ilerleme olmamasına rağmen zamanla yapılan yeniliklerle kadınlarımıza bir takım haklar tanınmaya başlanmıştır. Meşrutiyetten önce tanınan İlköğretim hakkını daha sonra Orta öğretim ve Üniversite de okuma hakkı takip etmiş, evinin dışında çalışma hakkı, seçme ve seçilme hakları ile bu fikir gelişmesini sürdürmüştür.

Özellikle II.Meşrutiyetten sonra tartışılmaya başlanan kadın hakları ve aile meselesi üzerine bir çok aydın fikirlerini ortaya

* Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Bölümü

1 Türkçe Sözlük. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, Ankara 1988, s.493.

koymuştur. Celâl Nuri (İleri), Kılıçzade Hakkı Bey, Halil Hamid, Rıza Tevfik, Abdullah Cevdet, Halide Edip Adivar ve Ziya Gökalp gibi fikir adamları bu dönemin önde gelen isimleri idi.

İşte bunlar içerisinde yazdıklarıyla dikkatleri üzerine çeken biri var ki biz de bu çalışmamızda sizlere onun düşüncelerini aktarmaya çalışacağız.

Bu yazarımız 1918 yılında Celâl Nuri'nin baş muharrir olduğu ATİ² gazetesinde makalleri neşredilen Afife Fikret Hanımdır. "Hanımefendinin Müsâhebesi" adlı köşe yazılarında bu konuya çok önem veren Afife Hanım, batıyı da yakından tanıma imkanı bulduğu için batıdan bize gelen bu fikir karşısında kendine göre tesbit ettiği yanlışlıkları, tehlikeleri ve olması gerekenleri hiç çekinmeden açık yüreklilikle ortaya koymuştur.

1 Ocak 1918 tarihli ilk makalesinde "...Evet buyurduğunuz gibi kadınlık alemi bizim memleketimizde bir inkılâb ve istihâle devri geçiriyor..."³ cümleleriyle konuya giren Afife Hanım bu nazik devri hiç bir kalem sahibi kadın ve erkeğin takip etmediğini, bu ceryanın başıboş kontrolsüz bir dereye benzetmenin yerinde olacağını söylüyor. Devamla kadın olarak kimimiz bütün marifeti Avrupa kadınları gibi gayri-müslimlerin hayatını kendimize emr-i irâde olarak görüyoruz⁴ diyerek,

2 ATİ: Celâl Nuri İleri'nin başyazar, sahip ve sorumlu müdürlüğünde 1 Ocak 1918 den 2 Aralık 1924 yılına kadar İstanbul da yayınlanmış günlük siyasi bir gazetedir. Atatürk Üniversitesi merkez kütüphanesinde sadece 4 cilt halinde (I Cilt 18.R.Evvel 1336, 15. C.Ahir 1336), (II.Cilt 17.C.Ahir 1336, 7 Şevval 1336), (III.Cilt 8 Sevvil 1336, 17 Safer 1337), (IV.Cilt 19 Safer 1337, 14 Muharrem 1337) tarihleri arasındaki yayınlanan nüshalardan mevcuttur. Not: 1-394 sayıları Ati adıyla sonraki sayıları İleri adıyla yayınlanmıştır. Daha geniş bilgi için Bkz. Zekai Güner, Orhan Kabataş, Milli Mücadele Dönemi Beyânnameleri ve Basını, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990, s.38.

3 Afife Fikret, "Hanımefendinin Müsâhebesi", Ati Gazetesi, 2 Kanunisani 1334, İstanbul.

4 A.Fikret, a.y.

kadın konusunda gelişmekte olan bir ceryanın olduğunu fakat buna karşı hiçbir kalem sahibinin girişimde bulunmadığını, yanlışlıkların ve olması gerekenlerin tesbit edilmeyerek Avrupai hayatın ölçü olma tehlikesine parmak basmaktadır.

Gerçi bu dönemlerde yukarda isimlerinden bahsettiğimiz fikir ve edebiyatçılar kadın hakları konusunda yazılar ve kitaplar neşretmişlerdir. Örneğin Celâl Nuri (İleri) "Kadınlarımız" ve "Tedenniyât-ı Osmaniye ve Mukadderât-ı Tarihiye" adlı eserini, Halil Hamid Bey "Dünkü, Bugünkü, Yarınki Kadın" adlı eserinde ve diğer yazarlar çeşitli mecmualarda bu konuya eğilmişlerdir ama Afife Fikret'in istediği amaca yönelik değil sadece kadınıımız terakki etmelidir, hertürlü hak ve hukuk sahibi olmalıdır noktasında fikirler söylenmiş ama Avrupa'dan gelen tehliklerden, alınacak önlemlerden, kadının asıl ve biricik vazifesinin ne olduğundan bunların nasıl bir şekilde korunabileceğinden sözetmemişlerdir. Bu bakış açılıyla da Afife Fikret'den ayrılmışlardır.

Bu durumun tesbitiyle, Afife Hanım, kadınlarımızın yeni bir iklime ayak bastıklarını ama bu iklime yabancı olduklarını, yaptıklarının yanlış veya doğru olup olmadığı konusunda tereddüt sahibi olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca yapılanların ihtiyaca binaen değilde geri kalmamış, yenileşmemiş sayılmamak için yapıldığını ve bunuda kendisi bir kadın olarak horluk ve aşağılık bir hareket olarak görüyor.

Feminizm konusunda tereddütlerini, bu kelimenin manasının bilinmediğini, herkesin kendine göre tarifler yaptığını bu kelimenin tam bir tarifini yapanın olmadığını söyleyerek dile getirerek hassasiyetini "...Yazık başımız cehalet saikasıyla bir iffet buhranı içinde kaldı. Yanlış fikirler ne kadar aile ocaklarını söndürdü! Yine söyleyeyim bu karanlık ve

tehlikeli gecede bize rehberlik eden kimse çıkmadı. İki cami arasında beynamaz kaldık..."⁵ şeklinde ortaya koymaktadır.

1918 yılında kadın ve aile konusunda gelişmekte olan feminist düşüncenin çok tehlikeli bir boyutta olduğunu hatta bu anlayışı, ortamı karanlık geceye benzetmesiyle tehlikenin vehametini dile getirmektedir.

Bu tehlikeli durumun sinyallerini veren Afife Fikret "...Asıl yeni ihtiyaca muvafık. Türk Feminizmi şu olacaktır. Biz milletimizi dahilen yükselteceğiz. Aileyi daha resin esaslara bağlayacağız. Daha akıllı ve kuvvetli, istikbâlde milletimizi kurtaracak çocukları yetiştireceğiz. Bizim askerliğimiz budur. Bununla beraber en gür sesimizle bağırırız. Biz kadınlığımızdan, hususiyetimizden aile içindeki hukukumuzdan tevfikimizden bir habesenin bile ziyanına razı değiliz. bu olmaz..."⁶ ifadeleriyle özgün bir kavramı gündeme getirmektedir. Oda "TÜRK FEMİNİZMİ" kavramıdır. Yani kadını ve ailemiz gelişmeli, ilerlemeli ama asıl vazifeden kopmadan, Türk'e ait Türk'ün değerlerinden luşmuş bir TÜRK FEMİNİZMİ anlayışı ile olmalıdır.

Celâl Nuri'de "Tarih-i Tedenniyât-ı Osmaniye ve Mukadderât-ı Tarihiye" adlı eserinin Kadın Meselesi kısmında "...Yavaş, yavaş bu örfi kurûn-ı vustâlikten çıkmak, gürültüsüz, patırtısız, rezaletsiz çıkmak çarelerini düşünmez ve bulmazsak, biz Türkler ve Müslümanlar cem'iyetce muzmahil oluruz. Avrupa'nın rezâilî bize nüfuz eder ve kadınlarımız hüviyetlerini, şahsiyetlerini gaibeder..."⁷ diyerek Avrupa'dan gelecek rezil şeyler noktasında Afife Hanımla aynı hassasiyeti göstermektedir. fakat Baha Tevfik, Abdullah Cevdet gibi Avrupaî hayatı kurtuluş reçetesi olarak sunanlardan tamamen ayrı düşünmektedir.

5 A.Fikret, a.y.

6 A.Fikret, a.y.

7 Selami Kılıç, Osmanlı Aydınlarının Kalemile Türk Kadını ve Türkiye'de Kadın Haklarının Gelişmesi, A.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, Sayı:5, Erzurum 1991, s.88.

Kadın ve erkeğin Anatomik ve Fizyolojik farklılıklarına dikkat çeken Afife Fikret, feminizmi sathi değerlendirenlerin erkeklerin yaptığını yapmak gibi büyük bir gaflete düştüklerini belirterek Celal Nuri'nin "...Bir erkek ne yapabilirse bir kadında aynıyle o işi yapabilir..."⁸ cümleleriyle kadın haklarını savunurken arzuladığı kadın ve erkeğin aynı ortamda çalışma fikri Afife Fikret'le meseleye bakışlarındaki farkı ortaya koymaktadır. Hatta Afife Fikret'in kendi ifadeleriyle "...Zaruretle bir kadın her işi görebilir. Meselâ memur olabilir. Yahud sokakdan çöp toplar lâkin gaye bu değildir. Cemaatin işlerinden bazıları erkeklere, bazıları kadınlara daha fazla yakışır. Henüz vazifeler karışmadıkı erkekle kadını bir görelim. Bize göre daha ne kadar vazife var... Hele bir kere kendi işimizi görelim, bunları bitirelim ondan sonra bakarız; eğer hayat bizi erkeklerin gördükleri işlerin görülmesine sevke cebr ediyorsa onunda evelallah hakkından geliriz..."⁹

Feminizme sathi yaklaşanlarla arasındaki bakış farklılığını ortaya koyan Afife Fikret yine bu konuda görüşlerini yazan Kılıçzâde Hakkı Bey'in¹⁰ kadınlarımızın her işi yapması gerektiğini savunan, arzulayan ve teşvik eden görüşlerinden ayrılmaktadır. O şartlar zorlamadıkça kadının kendi anatomik, fizyolojik ve psikolojik yapısına uygun kendi öz işlerini yapması gerektiğini erkek işlerine heveslenmenin yersiz ve gereksiz olduğunu savunarak "Ben Türk Feminizmi" istiyorum, başkasının elbisesi, çamaşırı bize uymaz, başkasının kirli ve irinli elbisesini giymemeyi ifade ederek kendisinin bundan iğrenç duyduğunu söylüyor.

8 Kılıç, Osmanlı Aydınlarının Kalemiyle Türk Kadını ve Türkiye'de Kadın Haklarının Gelişmesi, s.89.

9 A.Fikret, a.y.

10 Kılıçzâde Hakkı Bey, Batılaya İlân-ı Harb, Sancakçıyan Matbaası, I.Baskı, İstanbul 1329 (1901), s.12-13.

Epikur Felsefesi'nin¹¹ gittikçe canlanıp hayatiyet kazandığını hatırlatan Afife Fikret, feminizm ve kadın siyasamız konusunda basın üzerine düşen görevi yapmadığını, hatta gazete muharrirlerinin bilip bilmeden her konuda yazdıklarından şikayetçi olarak "...Muharrirliği kendine sanat edinen kimseler her mesele ile uğraşmağa kendilerinde selahiyet var zannediyorlar. Doğrusu vezaifin tefriki düsturunu bilmeyenlerin içinde en ziyade gazetecileri görüyorum..."¹² diyerek konu üzerindeki hassasiyetini ve basının böyle önemli milli bir meselede görevini yapmadığı gibi yanlışlıklarada çanak tuttuğundan muzdariptir. Çünkü bu arada bazı gazete ve mecmualarda ki yazarların kadın siyasetimiz ve feminizm konusunda Avrupaî düşünce ve yaşayışı savunmak gibi büyük bir gaflet içinde olduklarına (Ahmed Cevdet, Şemseddin Bey'in İkdam'daki yazıları gibi) şahit olan Afife Hanım Şark aleminin Garbdan farklı olduğunu hatırlatıyor.

Terbiye konusunun önemli olduğunu fakat bunu gerçekleştirecek yüksek seviyede muallime ve müdürelerin olmadığını bunların nereden ve nasıl temin edileceği konusunda hiçbir hazırlığın olmadığını ancak kuru kuruya bu davayı savunanların çok aceleci bir şekilde hareket ettiklerini belirtmekte bu işinde öyle 3-5 (üç, beş) makale ile düzeltilemeyeceğini hazırlatmaktadır. Terbiye ve eğitim konusundaki hassasiyeti Kılıçzâde Hakkı Beyle paralellik arz etmektedir. Kılıçzâde Hakkı Bey'in bu konudaki hassasiyetini "İtikâdat-ı batılaya İlân-ı Harb" adlı eserinin 64. sahifesinde "Kadınlar ve Mekteb-i İbtidâ-i Muallimleri" başlıklı yazısında görmek mümkündür¹³. Afife Fikret kadınıımızın mutlaka

11 **Epikurosculuk**: Yunan filozofu Epikuros'un öğretisi. Epikuros'un düşüncelerinin yaşama ilkesi yapılması Hazlara, sevinçlere yönelik yaşamın temel edinilmesi. Daha geniş bilgi için AKARSU, BEDİA, Felfesi Terimler Sözlüğü, İstanbul 1988, s.70.

12 A. Fikret, "Hanımefendinin Müshahebesi", ATİ, 6 Kanunusâni 1334 (1918).

13 Kılıçzâde Hakkı Bey, a.e. s.64-71.

cemiyet içerisinde hakettiği yere getirilmesi taraftandır ama bunun aceleyle değil çok iyi düşünülüp, kendi millî ve manevî değerlerimiz doğrultusunda oluşturulması taraftandır. Hatta bu konudaki görüşlerini, "...Biz yeni bir Türk Feminizmi tesis etmeliyiz ki bu Avrupa Feminizmi'nin hedef ittihaz ettiği gâyeye değil, şimdiki Avrupa aileleri gibi Türk aileleri kurmak maksadına matuf olsun..."¹⁴ ifadeleriyle dile getiriyor.

Japonya'yı bu konuda örnek gösteren Afife Hanım bu küçük adamların kadın konusunda bizden daha etraflıcı düşündüklerini bizlerinde en az onlar kadar olmamız gerektiğini belirterek, Avrupa'dan iktibas edeceklerimiz konusunda "...Avrupa'dan siyasî ve içtimaî birçok usulleri iktibas ettik, hiçbirinde muvafık olamadık. Hele oradan bir de kör topal kadın siyaseti tercüme edersek vay başımıza gelenler... Bizlere alafranga bir feminizm kabul ettirmeye savaşmak daha valide olmayan bir kıza büyük valide ol demek kadar gariptir..."¹⁵

Bi fadeleriyle Afife Hanım batının herşeyiyle bize gelmesini arzu eden fikir ve edebiyatçılardan ayrılmaktadır.

Avrupa'yı görme imkânı bulan yazar buradaki kadın, aile ve sosyal yapıyı inceleme imkanında bulur ve bunun neticesinde "...İşte yani Türk Feminizmi kadınları siyasetle meşgul etmeden evvel onları ailenin bir direği, bir temel taşı haline getirmelidir. Biz kadınlar mebûs, ayân, vükelâ olmadan evel iyi bir kerime, iyi bir hemşire, iyi bir zevce iyi bir valide iyi bir büyük nine olalım. Çünkü bu kerimelik, hemşirelik, zevcelik, validelik, kadın ninelik memuriyetlerinden vazgeçersek orfada kadın kalmaz. Kadınlık söker gider. O zaman ise siyasetle uğraşacak kadın kalmaz. Tabiiyet bize bir yol gösteriyor ki onu takib etmeliyiz. Eğer yolun sonunda bir başkası açılırsa onu takib ederiz. Lakin şimdilik

14 A. Fikret, a.y.

15 A.Fikret, a.y.

şehrahun henüz nihayetine gelmedik..."¹⁶ Bu cümlelerle Afife Fikret düşündüğü Türk Feminizmi'nin de ana temellerini ortaya koyuyor.

Ati Gazetesi'ndeki makaleleriyle dikkat çeken Afife Fikret bir çok mektup alır. Okuyucuları Afife Fikret'le hemfikir olmadıklarını, büyük bir çoğunlukla, onu bazı meseleleri açık açık yazmaması noktasında uyarırlar. Afife Hanım bunlara karşı hürriyeti savunur ve herşeyin rahatlıkla, acıklıkla konusulması gerektiğinden, olumlu yada olumsuz fikirlerin mutlaka ortaya konulması halinde problemlerin üstesinden gelinebileceğini söyler.

Feminizm, kadın ve aile konusunda düşüncelerini eleştirenlere karşı aldırmandan yazmaya devam eder. Afife Fikret, batı tarzı aile hayatı, kadın anlayışının bizdeki tesirinin evlenmelerin azalması, annelik duygusunun, iyi bir eş olma duygularının gittikçe körelmesine sebep olduğunu belirterek kadının yaratılışında ve özünde olan annelik eş ve zevce olma duygularının herşeye rağmen "...Feminizm ne kadar ilerlese ilerlesin zevcelik mesleği körelmez" diyerek kızlarımızı köreltmeye çalışılan bu duyguların acı fırtınalarına kapılmamalarını, annelik ve zevcelik konusunda iyi bir terbiye alırlarsa kuracakları aile yuvalarının cehennemden bir çukur olmayacağını öğütlemekte, saadeti sokakda değil evde aramalarına gerektiğini hatırlatmaktadır. 16 Ocak 1918 tarihli makalesinde "...Kızlarımız evlenmek istiyorlarsa, zevcelere bizim olan sermayeyi edinsinler. Beyoğlu Caddesinde bir aşağı bir yukarı seğirtmek, sinemalardan hiç ayrılmamak, dolaşmak çaylara gitmek bu gibi fena yaşayışlar genç hemşirelerimizi kocadan eder..."¹⁷ şeklinde dile getirmektedir.

Ülkenin, milletin, toplumun ve ailenin huzur-u selâmet bulması ancak uygun aile yuvalarının kurulmasıyla sağlanabileceğini ifâde ederek

16 A. Fikret, "Hanımefendinin Müsâhebesi", Ati, 12 Kanunisani 1334 (1918).

17 A. Fikret, "Hanımefendinin Müsâhebesi", Ati, 16 Kanunusani 334 (1918).

bu vesile ile hüsn-ü mülamele ve adâb-ı muaşeretin mutlaka öğrenilmesi gerektiği fikrini savunur. Bunun ancak iyi bir terbiye ve eğitim sistemiyle sağlanabileceğini belirtir¹⁸.

Kadın ve erkeğin bilgi, kültür ve anlayış bakımından birbirine yakın seviyede olmalarının aile yuvalarını huzurlu, böylece sadece aileyi değil bu gibi aile yuvalarının çokluğu ile toplumun, ülkenin huzurunun sağlanabileceği ikazını yapmaktadır. Bu görüşleriyle de Afife Fikret, kadınıımızın erkeğin seviyesine onunla aynı duruma sahip olmasını savunan Celâl Nuri, Kılıçzâde Hakkı Bey, Halil Hamdi Bey gibi edib ve fikir adamlarıyla görüş ortaklığı içerisinde¹⁹.

Afife Fikret en çok yazdıklarıyla yanlış anlaşılmaktan tedirgin olmaktadır. Kimileri onu muhafazakâr, kimileri mürteci, kimileri de onu taraftar veya muhalif olarak görmektedir. Bundan dolayı o kendisini mürteci ve muhafazakâr olarak görmüyor aynı zamanda taraftar veya muhalif olmak gibi bir konumu kabul etmeyerek bu durumun insanı taassuba götüreceğini söyleyerek meselenin halledilmesinin bu şekilde mümkün olamayacağını okurlarına izah etmeye çalışır.

"Bize düşen vaziyeti anlamak, ne halde bulunduğunuz ve derdimiz nedir? sorularını keşfetmektedir. Buna göre tavır belirlemek, fikirleri ileri sürmek olmalıdır."²⁰ cümleleriyle kavramlarla birbirini cepheleştirenlere karşı kendi bakış açısını ortaya koyar.

Bu dönem yazılan edebi eserlerin bilhassa romanların aile hayatımızı sarstıklarından genç dimağları tufalaştırdıklarından sözeden Afife Fikret "...Bizim 20 asırlık kafamız, telakkiyatımız, tarihi miz, şeraiyimiz bir beyefendinin kokmuş reyleri ile değişmez. Değişirse bile

18 A. Fikret, "Hanımefendinin Müsâhebesi", Atı, 19 Şubat 1334 (1918).

19 Kılıç, Osmanlı Aydınlarının Kalemile Türk Kadını ve Türkiye'de Kadın Haklarının Gelişmesi, s.86-96.

20 A. Fikret, "Hanımefendinin Müsâhebesi", Atı, 2 mart 1334 (1918).

ondan güzel birşey çıkmaz, karma karışık çıkar..."²¹ Bu olacak karışıklığı Rıza Tevfik'in "Martıyı Turna, Yortuyu Bayram Sanıyoruz" ifadeleriyle daha da kuvvetlendirmektedir.

İstanbul gibi kültür ve medeniyetlere beşiklik yapan bir şehirde bulunan kadınlarımızın diğer şehir ve bölgelere göre daha fazla okuma, aydınlanma imkanına sahip olduklarını belirten Afife Fikret bu şehirdeki kadınlarımızın arasında da Niçeist* bir düşüncenin hayatiyet kazandığını üzülenerek kabul etmektedir.

Türk kadınının sosyal ve içtimai meselesinin ne kadar önemli olduğunu yine Afife Hanım kendi ifadelerinde bulmak mümkündür. "...Bizdeki Türk Kadını meselesi öyle kolay bir mesele değildir. Hele önümüzdeki istikbâlde öyle karışık olacak öyle karmaşık sormayın. Kadın meselesi ŞARK MESELESİ'nden daha çatalıdır..."²².

Bu bakış açısı 600 yıllık Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılması ve toprakların paylaşılması amacını güden "Şark Meselesinden" daha da zor, halledilmesi için ciddi plan ve programların yapılması gerektiğini, aksi halde Türk Milletinin daha vahim ve üzücü duruma düşebileceği endişesini taşımaktadır.

Görücü usulü evliliğin kalkmasının iyi olduğunu ve bu evlilik türünün karşısında olan diğer aydınlar (Halil Hamid, Baha Tevfik, Ziya Gökalp, Celâl Nuri, Kılıçzâde Hakkı Bey)²³lerle bu konuda hem fikir olan Afife Fikret bu usulün yerinin sokaklarda dolaşarak veya gazete ilanlarıyla evlilik anlayışının aldığını bunun ise bize uygun olmadığını, adâb-ı muaşerete aykırı olduğunu hatta ilanla evliliğin Avrupa'da ipsiz, sapsız

21 A. Fikret, a.y.

* Niçeistlik: Herşeyden memnun olmamak, aileden, zevceden, aşkdan, hayattan memnuniyetsizlik. İnsanın bilhassa kadının kendini erkeğin yanında başka bir cinsten sayması.

22 A. Fikret, a.y.

23 Kılıç, Osmanlı Aydınlarının Kalemile türk Kadını ve Türkiye'de Kadın Haklarının Gelişmesi, s.86-98.

rastgele kadınların evlilik türü olduğunu hatırlatıyor ve Hüseyin Rahmi'den Türk gençlerini bu gibi düşüncelerden kurtarması için romanlar yazmasını beklemektedir.

Afife Fikret kadının artık evinin dışına çıkma, sokaklarda görünme arzusuna büründüğünü, bunun içinde aşırı makyaj, beller sıkı, etekler kısa, etrenji çorapların giyilerek sokaklara çıkıldığını ve bu halin kadını yozlaştırdığını, sosyeteleştirdiğini ve maddeleştirdiğini, aklın, izanın ve haysiyetin düştüğünü, ayaklar altına alındığını kabul ederek, batıcıların kabul ettiği programlarında ilan ettikleri, kadının istediği gibi giyinmeli düşünce ve ideallerinden ayrılır²⁴.

Afife Fikret bu feminizm meselesinin halledilmesini, milli ve manevî değerlerin hakim olduğu iyi bir eğitim, terbiye programıyla, politikasıyla olabileceğini savunur. Ayrıca bu değerlerin işlendiği ve bizi saran tehlikeli düşüncelerin açacağı yaraların bize nelere malolacağını edebiyatçılarımız tarafından işlenirse bu yolda romanlar, hikâyeler yazılırsa gençlik kurtarılabilir ümidindedir.

1 Ocak 1918 tarihli Atı'deki ilk ve 26 Ağustos 1918 tarihli son makaleleriyle kadın siyasetimiz ve feminizm konusundaki görüşlerini açıklayan Afife Fikret yazdıklarıyla bayağı dikkat çekmiştir.

Afife Fikret Avrupa ağırlıklı taklide dayanan fikirlere karşı, "Türk Feminizmi" kavramıyla karşı çıkacak, kadının çağın gerektirdiği hak ve hukuka sahip olarak terakki etmesini istiyor ama bu terakki kendi öz değerlerimiz doğrultusunda, o değerlerle yoğrulmuş, terbiye edilmiş olarak istiyor.

Kadının yaratılışını zorlamadan onun asıl vazifesi olan analık, zevcelik, bacılık gibi melekelerini güçlendirerek asıl görevini birinci derece öğretmek yetiştirir ve terbiye edersek ancak memleketimiz ahlâk

24 A. Fikret, "Hanımefendinin Müsâhebesi", Atı, 30 Haziran 1334 (1918).

buhranından bu keşmekeşlikten ve cahilane taklit tutkularından kutulur düşüncesindedir.

Yine Afife Fikret'in kendi öz ifadesiyle onun feminizm ve kadın problemimize yaklaşımını bitirelim. "..Biz milletimizi dahilen yükselteceğiz. İstikbâlde milletimizi kurtaracak çocukları yetiştireceğiz. Bizim askerliğimiz budur.